

L'ECONOMIA CATALANA EN EL MARC POLÍTIC DE LA INDEPENDÈNCIA

1.- Introducció.

En aquest article intentaré respondre a una pregunta bàsica, fonamental: què és allò que es modifica de manera radical, substantiva, en el pas d'una economia catalana dins el marc polític espanyol a una economia catalana amb un Estat independent?.

Totes les consideracions que formularé parteixen de dos supòsits: el primer, és que la independència es produeix sense conflicte d'ordre públic significatiu ni fractura social rellevant; és a dir, només hi ha tensió democràtica i pacífica entre els governs català i espanyol i, si s'escau, hi ha intervenció mediatora de membres de la Unió Europea que habiliten la negociació política. La segona premissa és que els catalans, si esdevenim independents, continuarem essent membres de la Unió Europea.

El gruix de l'argumentació en termes econòmics que faig en aquest escrit també seria defensable, amb matisos, si Catalunya esdevingués independent sense ser un nou Estat polític d'Europa. Catalunya independent no membre de la Unió Europea podria subscriure acords amb els vint-i-set o vint-i-vuit (Croàcia serà membre el 2013) Estats membres de la Unió Europea; o amb els membres de l'Espai Econòmic Europeu (els vint-i-set de la Unió Europea més Islàndia, Liechtenstein i Noruega, membres de l'Associació Europea de Lliure Comerç); o bé amb els de l'espai Schengen (els vint-i-quatre de la Unió Europea – sense Bulgària, Xipre i Romania- i amb Suïssa). No hi ha, per tant, barreres físiques, ni duaneres a la lliure circulació de mercaderies, béns i serveis; ni tampoc cap impediment a la llibertat de circulació de les persones. I a la Catalunya independent la moneda oficial i única és l'euro.

Abans de presentar l'argumentació crec imprescindible remarcar que malgrat la importància del tema econòmic, la independència d'un país, Catalunya en el nostre cas, és un projecte de naturalesa clarament política que només pot ser adequadament valorat amb criteris polítics. És a dir, allò que és rellevant de

debò és que una majoria suficient de catalans decideixi democràticament si és o no preferible bastir un Estat polític propi en lloc de continuar formant part del marc polític espanyol. Dit això i reconeixent aquesta dimensió fonamentalment política de la independència, entenc que és imprescindible analitzar les implicacions econòmiques que tindria un projecte de tanta transcendència per al futur dels catalans.

2.- Dues realitats de gran impacte a l'economia catalana.

En una Catalunya considerada un nou Estat polític apareixen dues realitats de gran impacte sobre l'economia catalana. La primera és que en el nou Estat propi l'economia recupera una part de la seva riquesa que ara és a les mans dels governs espanyols en forma de dèficit fiscal. En el nou Estat català desapareix el dèficit fiscal. Alhora a la Catalunya independent, apareixen nous costos relacionats amb una estructura política d'Estat, costos d'Estat que ara no tenim directament perquè no som un Estat independent.

La segona gran diferència respecte a la situació actual és que el nou Estat independent pot fer una política econòmica pròpia, una política adient a les necessitats específiques de l'economia catalana. Són el Parlament i el govern català qui tenen plenes competències sobre la política econòmica sense altres limitacions que les imposades per les normatives europees en el cas d'una Catalunya nou Estat d'Europa.

Pel que fa al primer tema, el del dèficit fiscal, és a dir la diferència entre els impostos pagats pels catalans a l'Estat espanyol i que no retornen sota cap concepte a Catalunya, en el nou Estat català deixa de tenir sentit aquesta qüestió. S'ha tallat el nus gordià del dèficit fiscal i no hi ha relació fiscal amb l'Estat espanyol com no n'hi ha amb l'Estat portuguès o l'Estat francès. Parlo de dèficit fiscal i no pas de dèficit pressupostari i parlo només de relació fiscal ja que certament i per fortuna hi ha una intensa relació comercial, financera i de serveis entre el regne d'Espanya i la Catalunya independent fora d'Espanya.

Malauradament el dèficit fiscal de Catalunya amb l'Estat espanyol és històric, és desmesurat, és insostenible i és injust. Per desgràcia nostra és un fet provat que Catalunya pateix una reiterada balança fiscal negativa de greus conseqüències en el benestar dels catalans, en termes de sanitat, educació i prestacions socials, dèficit que, a més, ha col·lapsat de manera greu les possibilitats de creixement de l'economia catalana. Això ho afirmen economistes competents, catalans o no, amb independència de les seves conviccions i adscripció política, si és que en tenen alguna.

La gravetat de la no solució històrica als problemes del crònic dèficit català explica que una part molt important de la societat catalana, al voltant del 80%, ha qualificat aquesta qüestió com el tema més prioritari a resoldre. I ha quallat també l'opinió que sense resoldre aquest tema la sortida de la crisi econòmica ni tant sols es pot enfocar amb mínimes possibilitats de reeixir.

3.- La hisenda pública catalana a l'Estat propi.

Dit això, ens oblidem d'una vegada per totes del tema del dèficit fiscal, ja que aquest tema, com he dit, deixa d'existir a l'Estat independent i analitzem què passa amb la hisenda pública catalana a l'Estat propi. Sense dèficit fiscal, allò que s'escau fer és analitzar quins són els nous ingressos addicionals esdevinguts amb la independència i quines són les noves despeses addicionals específiques derivades del fet de tenir un nou estat polític propi. És a dir es tracta d'analitzar si des de l'Estat propi la nova hisenda pública catalana serà positiva i per tant sí que val la pena assolir en termes econòmics la independència, o bé com que la hisenda catalana entrarà en fallida ens estem equivocant de camí.

Un estudi de les professores d'Universitat Marta Espasa i Núria Bosch – publicat per la Fundació Catdem aquest any 2012 amb el títol: *“Viabilitat de Catalunya com Estat. Anàlisi de la Hisenda Pública”* - ha considerat els ingressos addicionals que tindria Catalunya i les noves despeses d'Estat en una Catalunya independent. En aquesta hisenda pública catalana, s'hi “han comptabilitzat els ingressos addicionals que tindria Catalunya si no hagués de

pagar impostos a l'Estat espanyol i les despeses addicionals que hauria d'assumir, sigui perquè són despeses derivades de competències de titularitat estatal actualment, o perquè són despeses que hauria de fer de bell nou com a Estat independent, com ara la política exterior. Per a calcular aquests ingressos i despeses addicionals, es parteix del nivell i l'estructura de les despeses i els ingressos públics de l'Estat espanyol en el període 2006-2009, ja que se suposa que una part d'aquests ingressos i despeses s'hauria de traspasar a Catalunya. Això fa que els resultats obtinguts estiguin condicionats per aquestes hipòtesis". És a dir, l'estudi analitza què s'hauria esdevingut en termes d'hisenda pública en el cas d'haver tingut Catalunya des de l'any 2006 fins a finals del 2009 una estructura política similar a la que ha tingut l'Estat espanyol. És una hipòtesi de treball només a efectes numèrics ja que en el nou Estat propi allò que caldrà establir és una nova i diferent estructura d'Estat, àgil, eficient i austera. En definitiva, construir un país que valgui la pena. Començant per la seva administració pública. Un país diferent al d'ara més eficient, equitatiu, just i de qualitat.

Els ingressos addicionals que tindria Catalunya serien els impostos que paguem actualment a l'Estat espanyol, menys les transferències de recursos que fa l'Estat a la Generalitat, a les Diputacions i als Ajuntaments, ja que lògicament aquestes transferències no es rebrien. Es comptabilitzen els ingressos d'organismes autònoms estatals, agències públiques estatals o organismes autònoms d'acord amb el seu pes del PIB a Catalunya i també es comptabilitzen els ingressos per cotitzacions a la Seguretat Social, segons el pes de la recaptació de Catalunya en el total, així com altres ingressos de la Seguretat Social d'acord amb el pes del PIB de Catalunya.

Establerts aquests criteris, si Catalunya hagués estat independent i no hagués modificat la política que en l'apartat d'ingressos ha aplicat l'Estat espanyol, s'haurien obtingut uns ingressos addicionals d'una mitjana anual de 49.018 milions d'euros del 2006 al 2009 ambdós anys inclosos. És a dir en quatre anys hauríem augmentat els ingressos en una xifra equivalent al 25,6% del nostre PIB, per tant una quarta part molt superior a la que hem tingut.

Ara bé, i les noves despeses d'Estat que hauríem adquirit pel fet de ser un Estat independent de l'Estat espanyol?. Marta Espasa i Núria Bosch fan els càlculs també des del supòsit que en el nou Estat català no hauria variat la manera de fer de l'Estat espanyol en els anys considerats pel que fa a les despeses que ara descriuré. De les funcions pròpies que porta a terme l'Estat espanyol i que hauria d'assumir la Generalitat, hi trobem un primer grup format pels serveis públics bàsics, com són justícia, defensa, seguretat ciutadana i política exterior. Un segon gran grup de despeses que actualment fa l'Estat espanyol i que hauria d'assumir la Generalitat són les relacionades amb protecció i promoció social, és a dir, les pensions als jubilats, prestacions d'atur, serveis socials i promoció social. Un tercer grup és el format pel foment a l'ocupació; l'accés a l'habitatge i foment de l'edificació; i la gestió i l'administració de la Seguretat Social. És important destacar que en aquest punt s'ha fet la hipòtesi que la Generalitat assumeix tots els compromisos contrets per l'Estat espanyol amb tots aquests col·lectius: pensionistes, aturats, beneficiaris de desgravació a l'habitatge, etc. Un quart grup de les despeses que assumiria la Generalitat pròpies d'un Estat és el de les polítiques de caràcter econòmic, com ara les infraestructures, el transport, foment de la productivitat a diferents sectors productius, accions vinculades a la recerca, el desenvolupament i la innovació. Finalment, hi ha el grup de despesa catalogada com actuacions de caràcter general, com l'administració tributària i financera, les transferències a altres administracions públiques, com ara Diputacions i Ajuntaments i el deute públic estatal. S'imputa a la Generalitat una part del cost financer (amortització i interessos) sobre el total del deute públic de l'Estat en la part percentual que pugués correspondre a Catalunya. Si bé el deute de l'Estat és un deute subscrit pel govern espanyol, en aquesta hipòtesi de càlcul és oportú considerar que una part d'aquest deute l'ha d'assumir la Generalitat, encara que això sigui discutible.

D'acord amb els criteris establerts, la mitjana de les noves despeses que la Generalitat hauria assumit en el període 2006-2009 una vegada Catalunya esdevingués Estat propi, assoliria la xifra de 35.400 milions d'euros anuals, una quantitat equivalent al 18,5% del PIB d'aquells anys. Això és allò que hauríem

gastat de més pel fet de ser independents, en el supòsit de repetir mimèticament l'estructura d'estat actual de l'Estat espanyol.

La conclusió de l'estudi de Núria Bosch i Marta Espasa és que "si partim del nivell i de l'estructura dels ingressos i de les despeses públiques actuals de l'Estat espanyol i en el supòsit que Catalunya els heretés, si aquesta esdevingués un Estat independent, experimentaria un guany net en termes d'ingressos públics segons la quantitat de l'any d'anàlisi. Així, l'any 2007 el guany hauria estat de 21.071 milions d'euros, mentre que el 2009 hauria estat de 922 milions d'euros, una xifra molt més baixa a causa dels efectes de la crisi econòmica sobre els ingressos públics. La mitjana del període en euros constants de 2009 és de 13.617 milions d'euros. Per tant, Catalunya és completament viable com a Estat independent pel que fa a la seva hisenda, ja que mantindria els nivells de despesa i de pressió fiscals dels anys considerats".

L'estudi de Núria Bosch i Marta Espasa també assenyala que "si partim igualment de les hipòtesis acceptades a l'estudi, Catalunya seria un Estat amb un volum de despesa pública baix en relació al PIB en comparació amb els altres països de la UE-15, un 38,9% del PIB. Això està condicionat pel fet que considerem la mateixa estructura de la despesa que l'Estat espanyol fa a Catalunya, que és més baixa que a la resta de l'Estat. Quant a la pressió fiscal (% dels impostos sobre el PIB) també se situaria a la part baixa dins els països de la UE-15, amb un 31,4%."

"La conclusió final de l'estudi és que Catalunya, com a Estat independent i partint de la situació actual del sector públic espanyol, obtindria clarament uns ingressos addicionals nets que es podrien dedicar a incrementar els serveis públics (més serveis, o de més nivell, o de més qualitat) o a abaixar impostos." Tot això en un esquema d'anys de bonança i d'anys de crisi. En els darrers anys de crisi 2010, 2011 i 2012 la hisenda pública catalana tindria

dèficit, però aquest seria inferior en proporció al PIB del que hauria enregistrat la hisenda pública espanyola.

La diferència positiva a favor de la hisenda pròpia en un Estat propi calculada per Núria Bosch i Marta Espasa és coincident amb altres càlculs menys afinats. Si Catalunya recupera el 8,5% de dèficit fiscal de mitjana dels anys 2006-2009 i té unes noves despeses d'Estat de l'ordre del 1,4% del seu PIB, encara li resta un 7,1% positiu, és a dir al voltant de 13.000 milions d'euros. L'avantatge de l'estudi de Núria Bosch i Marta Espasa és metodològica ja que, per definició, prescindeix del càlcul del dèficit fiscal. El dèficit fiscal podria disminuir si el govern de l'Estat espanyol augmentés molt any a any les inversions directes a Catalunya. Hi hauria així menys dèficit fiscal però la Generalitat de Catalunya continuaria com ara amb un mal finançament que li impedeix tenir una bona sanitat, educació i prestacions socials.

4.- El tema de la negociació dels actius i passius amb el govern espanyol.

L'estudi de Núria Bosch i Marta Espasa, si el llegim atentament, ens obliga a fer una reflexió fonamental, ara en clau interna, en clau nacional catalana. L'estudi ens indica que els ingressos addicionals són molt positius els anys 2006 i 2007, anys de bonança econòmica i aquests ingressos disminueixen el 2008 i sobretot el 2009. Les despeses en canvi, augmenten any a any o són molt rígides a la baixa. Això fa que el saldo positiu a favor de la hisenda catalana es de 21.071 milions d'euros el 2007 i el 2009 només és positiu en 922 milions. Quan disposem dels càlculs dels anys 2010, 2011 i 2012 els saldos seran negatius perquè la despesa és rígida a la baixa o augmenta constantment i en canvi els ingressos públics cauen en picat en temps de crisi.

Al meu entendre l'estudi de Núria Bosch i Marta Espasa resulta fonamental perquè ens permet insistir en un aspecte capdal de la nova hisenda pública catalana en l'Estat propi. Hem d'estar molt atents a dues coses: primera, a la negociació d'actius i passius entre el govern de l'Estat espanyol i el nou govern de l'Estat català. Aquesta negociació s'iniciarà l'endemà del referèndum positiu a favor de la independència i podrà allargar-se fins al referèndum de la nova

Constitució Catalana. I, en segon lloc, hem d'estar molt amatents a no establir unes noves estructures d'Estat que tensionin fins al límit i de vell antuvi la nova hisenda pública catalana.

Quan els catalans hem negociat els tres darrers Estatuts d'Autonomia amb l'Estat espanyol, el 1932, el 1979 i el 2006 hem comès el mateix greu error de base. Hem volgut obtenir les màximes competències per a la Generalitat i no hem pogut posar alhora en el mateix pla de la negociació el tema dels diners a rebre per a finançar-nos adequadament. Com que la batalla per aconseguir competències és molt i molt dura, sempre hem deixat per al final de la negociació el tema del finançament de la Generalitat. I per a no perdre les competències conquerides, en el darrer moment, hem cedit en el tema del finançament. El dilema era dramàtic i calia haver dit: amb aquest finançament no agafarem les competències que tant volem adquirir.

És molt probable que els representants de l'Estat espanyol plantegin un dilema també tràgic als interlocutors catalans del nou Estat propi, però a l'inrevés pel que fa a les presses dels uns i dels altres. Els del govern de Madrid, en el moment de no retorn final de la independència de Catalunya, voldran aconseguir un acord que concreti el màxim de passius i d'obligacions financeres per a Catalunya i oferiran el mínim d'actius i d'ingressos per a Catalunya. Si considerem que el preu de la independència s'ho val i per això ens carreguem de deutes i passius massa elevats, farem molt feixuc el nostre futur econòmic. Hem de capgirar d'arrel els termes històrics de la negociació. Abans l'Estat espanyol deixava pel final de la negociació el tema dels diners i nosaltres ho acceptàvem per salvar les noves competències adquirides. Ara l'Estat espanyol, a partir de la constatació del fet irreversible de l'emancipació política de Catalunya, tindrà molta pressa per guanyar la partida de més passius per a nosaltres i més actius també per a ells. Doncs bé, ara nosaltres no hem de tenir cap pressa en aquesta qüestió dels actius i els passius malgrat cerquem recuperar la independència política perduda des del 1714.

En la Catalunya independent hem d'evitar amb contundència que les noves despeses d'Estat siguin iguals o superiors als nous ingressos. Quan hi ha bonança econòmica això és fàcil de fer perquè en el punt inicial els ingressos són superiors als costos estàndards derivats de tenir un nou Estat. Però ara amb la crisi hi ha el risc que el nou Estat català no funcioni si no estem molt atents al que fem. La supressió del dèficit fiscal no garanteix per sí sola la viabilitat de les finances públiques del nou Estat independent. Això ho hem de tenir molt clar.

5.- Globalització econòmica i identitat nacional.

Analitzem ara l'altre gran novetat de la Catalunya independent que és la nova capacitat que el Parlament català i el govern català tindran a les seves mans per fer una política econòmica pròpia en el marc de la independència. A diferència d'ara, amb un Estat propi, el Parlament de Catalunya podrà legislar sobre importants aspectes de l'economia catalana i del model de producció i de societat. Ara moltes d'aquestes qüestions transcendents en termes econòmics són competència del Congrés dels Diputats a Madrid i del govern espanyol. Les competències traspassades a la Generalitat de Catalunya no afecten a aquest argument. Hi ha aspectes transcendents per a l'economia catalana que continuen essent competència exclusiva de l'Estat i més encara després de la sentència negativa del Tribunal Constitucional del juny de 2010.

Els arguments a favor de tenir un Estat independent per poder fer una política econòmica pròpia sovint són qüestionats pels qui diuen que en un món globalitzat i amb una independència econòmica i política dels Estats-nació cada cop més supeditada als dictats de Brussel·les, no val la pena plantejar l'Estat polític propi perquè ja no hi ha Estats "veritablement" independents a Europa. En un determinat sentit, el de la interdependència al sí de la globalització, les coses són així però les conclusions que se'n deriven d'aquesta constatació poden ser errònies.

En el meu document de treball de data 20 de novembre de 2002 titulat “Globalització econòmica i identitat nacional” (veure: www.miquelrubirolatorrent.cat) vaig assenyalar que hi ha un doble fenomen simultani característic de la globalització. Per una banda la globalització planteja problemes econòmics, financers, mediambientals, de seguretat jurídica, de salut pública, etc. d’abast internacional; problemes que per llur escala i grandària obliguen als Estats a delegar competències cap amunt com ara a la Unió Econòmica i Monetària i moltes altres instàncies supranacionals mundials. Alhora, però, deia jo i ho remarcava ara fa deu anys, els Estats continuen tenint a les seves mans elements fonamentals de la política econòmica i de l’estat del benestar.

I el problema és que sovint aquestes facultats decisives que tenen a la seva mà els Estats les apliquen malament a nivell “regional” - a nivell de nació sense Estat en el nostre cas - perquè respecte a aquest nivell són massa grans i fan polítiques massa uniformitzadores no adients a les necessitats “regionals”.

Els economistes Alberto Alesina i Enrico Spolare varen escriure l’any 2003 un llibre titulat “*La mida de les nacions*”, on desenvolupen aquesta idea: la globalització redueix els incentius dels pobles per formar part d’Estats grans i heterogenis. Quan els mercats són oberts, formar part d’un estat gran ja no és tan rellevant i en canvi guanyen pes els costos de formar-ne part, costos que resulten significatius quan augmenta la distància del govern amb els ciutadans. Per això a Europa i a altres continents el debat sobre quin tipus d’Estat és adient al moment actual com ara l’Estat unitari descentralitzat, l’estat federal, l’estat confederal o be l’estat independent amb sobirania compartida amb la Unió Europea, és un debat que està més viu que mai. És la globalització la que ha fet reviure aquest debat i la que ha posat al primer pla de la política el fet que a Europa el nombre d’Estats-nació que esdevenen independents no minva sinó que augmenta.

És fonamental remarcar que malgrat les restriccions imposades als Estats membres de la Unió Econòmica i Monetària, encara queda un ampli marge per a les polítiques econòmiques pròpies. Els Estats membres de la Unió Europea poden decidir lliurement una major o menor presència del sector públic a l'economia i poden decidir el nivell de redistribució de la renda que desitgin per als seus. Allò que fan de veritat les restriccions imposades per la Unió Econòmica i Monetària sobre el dèficit públic i sobre el deute pressupostari, és intentar impedir que les decisions polítiques de despesa i d'inversió no tinguin el suport d'ingressos adequat.

En contra del que sovint s'afirma en alguns mitjans de comunicació de Madrid i de Barcelona i en el món polític espanyol, el marc de la globalització econòmica que ha tret competències als Estats i ha obligat a compartir la sobirania dels Estats europeus amb la Unió Europea això, aquest fet, de la globalització no desdiu que Catalunya, amb un Estat polític propi, podria prendre decisions des del seu marc d'interessos econòmics nacionals en l'àmplia franja d'autonomia que encara conserven els Estats europeus. Alhora ja que els Estats han cedit sobirania cap amunt es reforça la conveniència d'estar presents a la Unió Europea amb un Estat polític propi i poder asseure'ns a la taula on es prenen els acords de gran abast i calat. En un món global no és de cap manera anacrònic que ara Catalunya plantegi ser un nou Estat europeu. Ben al contrari, ser un nou estat europeu ens convé mes que mai en termes econòmics. Per això nacions amb Estat propi de dimensions similars a les de Catalunya, com és el cas de Suècia o Dinamarca, els seus representants polítics són presents a la taula de la Unió Europea on s'acorden importants decisions per a l'economia del continent.

6.- Una política econòmica adient a les necessitats de l'economia catalana.

He defensat que a Catalunya ens convé assolir dues coses alhora: tenir un Estat propi i poder participar en les decisions de la Unió Europea en lloc de

cedir aquesta capacitat a l'Estat espanyol. I, també, ens convé poder fer realitat una altre característica del món econòmic actual: es demostra que com més aprop dels fets reals es prenen les decisions de política econòmica, sobretot microeconòmica i sectorial, molt millor evoluciona l'economia.

El catedràtic emèrit de la Universitat de Barcelona Jacint Ros i Hombravella en el seu llibre *“Més val sols ... La viabilitat econòmica de la independència de Catalunya”* (Dèria Editors - La Magrana, 2009), ha assenyalat que sovint no tenim al primer pla de la memòria el cost històric que per a l'economia catalana ha suposat no disposar d'un Estat propi. Moltes vegades allò que s'ha acordat i s'acorda encara ara des del govern espanyol no coincideix amb els interessos específics que té l'economia catalana. Repassar el paper dels organismes reguladors espanyols com ara la Comisión Nacional Española de la Energía o de Telecomunicaciones, que tant ha perjudicat als interessos catalans; adonar-se de la situació de la gestió centralitzada dels aeroports a través d'AENA; quantificar el dany per als ferrocarrils i carreteres catalanes de l'estructura radial des de Madrid quilòmetre zero. Repassar el debat sobre l'eix Mediterrani i els impediments a una Catalunya com a porta logística d'Àsia i corredor cap a Europa, etc, etc ; fer aquest exercici de memòria, dic, és adonar-se de les moltes vegades que la política econòmica espanyola ha homogeneïtzat les decisions a tot el territori espanyol. És constatar com la política econòmica espanyola ha limitat les nostres potencialitats i ha marginat els criteris que podien resoldre les nostres necessitats i potenciar l'economia catalana.

Francesc Cabana, un excel·lent historiador ara president de l'Ateneu Barcelonès, acaba de publicar aquest mes d'octubre de 2012, un llibre amb el títol ben expressiu de *“Espanya, un pes feixuc”* (Editorial Pòrtic). Diu Cabana a la Introducció del seu llibre: “Analitzada la trajectòria econòmica dels catalans i d'un país Catalunya dintre d'un Estat anomenat *les Espanyes* fins a mitjan segle XIX, i Espanya – en singular – des d'aleshores, el resultat és que Espanya és un pes feixuc per a Catalunya. Aquesta Catalunya ha aprofitat les badades i les febleses d'un Estat centralitzat però a mesura que aquest Estat s'ha anat modernitzant la capacitat econòmica dels catalans s'ha anat afeblint, fins al punt que està en joc la seva supervivència, no tant com a nació, sinó

també com a comunitat avançada i pròspera econòmicament”. I acaba dient Francesc Cabana en el seu Epíleg : “Hi ha un punt que queda clar: la història de Catalunya en els darrers segles i en els darrers anys conté prou dramatisme perquè qualsevol persona assenyada i no afectada per una seriosa miopia- una manera d’expressar el sectarisme – pugui entendre que els catalans no podem seguir com fins ara. Ens hi juguem la supervivència”.

Formar part d’un Estat polític de dimensions grans com l’Estat espanyol podria tenir alguns avantatges en termes d’economia d’escala però en el nostre cas la política econòmica de l’Estat espanyol no ha concordat, en general, amb els interessos i necessitats de l’economia catalana. Sovint una part de la política econòmica espanyola ha agreujat els nostres problemes. I a data d’avui no hi ha cap indicador que permeti afirmar que des de “*l’Espanya capital Paris*” de la que parla l’economista Germà Bel - en el seu llibre de l’any 2011 - hi haurà un canvi substancial a favor dels interessos de l’economia catalana. Tot el contrari. Ho demostra una vegada més el pressupost de l’Estat espanyol per al 2013 en el qual hi ha diners per a malbaratar en l’AVE Galícia-Madrid i no hi ha diners per fer la promesa connexió amb ferrocarril al Port de Barcelona, per finançar el Corredor Mediterrani, o altres necessitats peremptòries de l’economia catalana. Una vegada més aquests pressupostos deixen a mínims la inversió real directa de l’Estat espanyol a Catalunya i incompleixen l’Estatut d’Autonomia de Catalunya del 2006 en la seva disposició addicional tercera on s’estableix el compromís ineludible del govern espanyol de fer a Catalunya inversions directes per un valor mínim equivalent al pes del PIB català en l’economia espanyola.

Les persones que tinguin dubtes sobre com la política econòmica espanyola aplica decisions massa homogènies a tot el territori de l’Estat, fet que perjudica les necessitats específiques de l’economia catalana, poden consultar dos documents de gran transcendència política i econòmica: “*El programa Nacional de Reformas*” de l’any 2012 del Reino de España y la “*Actualización del programa de Estabilidad 2012-2015*”. Aquests documents concreten la política econòmica que el govern espanyol aplicarà segons les prioritats establertes per la Comissió Europea dels dies 1 i 2 de març de 2012, enguany. Una política

econòmica que abasta “la consolidación fiscal; la reactivación del crédito; el fomento del crecimiento y la competitividad; la lucha contra el desempleo y la modernización de la Administración Pública”. Una anàlisi detallada d’aquestes mesures demostra dues coses: que la capacitat dels Estats per aplicar mesures internes en el marc de les normatives europees és molt ampla, d’acord amb la tesi que he defensat en aquest article; i, segon, que pel que fa a les mesures relacionades amb els impostos a particulars i empreses que s’estableix en el document, per exemple; o el tema dels horaris comercials que aplicarà el Reino de España, com un altre exemple, la majoria de mesures de política econòmica són poc favorables a les necessitats de l’economia catalana.

Com assenyala el catedràtic de Dret Constitucional i exvicepresident del Tribunal Constitucional, Carles Viver Pi-Sunyer al diari La Vanguardia del dia 10 de novembre d’enguany en el seu article “*No és només l’economia*” – “llevat de comptades excepcions, la Generalitat de Catalunya no pot establir polítiques pròpies en quasi cap àmbit mínimament rellevant des de la perspectiva econòmica, política o social. De fet, normalment, no pot ni tan sols adaptar les polítiques europees i estatals a les circumstàncies específiques de la indústria, l’agricultura, l’habitatge o el comerç de Catalunya, que sovint són radicalment diferents de les circumstàncies d’altres Comunitats Autònomes”.

“La Generalitat no té canals adequats per participar de manera eficaç en la fixació de les polítiques estatals i europees que incideixen en les matèries de competència autonòmica... Pràcticament en tots els àmbits materials en que la Generalitat té reconegudes competències per dictar lleis, l’Estat ha dictat també les seves pròpies normes amb un detall extraordinari...Més del 90% de les directives europees – fins i tot les que afecten competències pretesament exclusives de les Comunitats Autònomes – les transposa i desenvolupa l’Estat de manera uniformitzadora, al·legant quasi sempre la seva competència sobre l’ordenació general de l’economia”.

“L’autonomia de la Generalitat de Catalunya és més una autonomia administrativa, de mera gestió de polítiques alienes, que no pas una autonomia veritablement política”.

Si Catalunya deixa de tenir l'actual relació política, jurídica i institucional amb l'Estat espanyol i assoleix un Estat polític propi també s'acaba la dependència respecte a la política econòmica que estableixi aquest Estat i des de la seva nova situació podrà fer una política pròpia adient a les necessitats de l'economia catalana. Al meu entendre poder fer una política econòmica, fiscal, laboral, agrària, industrial, financera, mediambiental, etc. de caràcter propi, és l'argument fort a favor de la independència política des del punt de vista econòmic. Un argument fort que es complementa amb el nou escenari d'eliminació del dèficit fiscal amb l'Estat espanyol. En una Catalunya independent, si fem bé les coses, repeteixo si fem bé les coses, les nostres possibilitats de millora econòmica i de benestar social són molt més clares i superiors a las que puguem tenir des de l'Estat espanyol en qualsevol de les seves modalitats polítiques, reals o possibles. Ni el model autonomista descentralitzat, ni el federalisme simètric o el federalisme asimètric, ni el model confederal poden competir en eficàcia econòmica respecte a l'Estat independent català en el marc de la Unió Europea.

Desgranar en detall les polítiques econòmiques decisives que ara Catalunya no pot establir pel fet de pertànyer a l'Estat espanyol i que sí podria fer des de l'Estat independent al sí de la Unió Europea requeriria un altre article. Nogensmenys podem posar un exemple.

En una Catalunya independent allò que estaria en tot moment davant el ulls és que tenim un protagonisme econòmic decisiu en l'anomenada gran regió que va des de València fins a Marsella i Lió, i que té per centre Barcelona. Aquesta megaregió de Barcelona és la número setze del planeta amb 25 milions d'habitants i la onzena del món en producció econòmica, 610.000 milions d'euros l'any 2009. Totes les sèries estadístiques disponibles mostren que hi ha una gran quantitat d'intercanvis econòmics molt potents entre Catalunya i el Sud de França fins a Lió i com l'anomenada EURAM (l'Euroregió de l'Arc Mediterrani), s'allarga cap a València, Alacant i Múrcia.

El degà del Col·legi d'Economistes, Joan Baptista Casas i Onteniente ha demostrat en un excel·lent llibre de títol *“L'EURAM: centre o perifèria. Una perspectiva econòmica”* (llibre escrit amb la col·laboració de Patrícia Crespo. Editorial Tres i Quatre, València, 2009), com des de Catalunya, en contra de la visió dels governs espanyols, s'ha defensat que l'eix Barcelona-València i la seva àrea d'influència immediata, en especial les Illes Balears i el Rosselló configuren una gran àrea econòmica que combina dues coses essencials en el món econòmic d'avui: per una banda una elevada complementarietat i integració entre les activitats econòmiques que es desenvolupen en el seu territori; i alhora, segon punt, presenta elements d'una regió econòmica homogènia, en acumular un conjunt de factors comuns a tota la regió. Menys pel que fa al govern espanyol entestat encara en fer el corredor ferroviari central Algecires-Madrid-Saragossa-Pirineus, és evident per a tothom que la macroregió València-Barcelona-Illes Balears-Marsella-Lió és una realitat econòmica molt potent, capaç de fer de contrapès a la gran àrea del Nord Europa. Malgrat aquesta evidència no em consta que hi hagi hagut cap president o ex-president de governs espanyols o bé ministres o ex-ministres d'aquest govern espanyol – catalans o no – disposats a donar suport decidit a l'Euro Regió de l'Arc Mediterrani. En un Estat català aquest suport serà una de les primeres obligacions del Parlament i del govern català.

Més enllà d'aquest exemple és clar que una Catalunya independent ofereix la possibilitat de dissenyar de bell nou les institucions i regles del joc que regiran el nou Estat i, entre elles, aplicar un ample ventall d'instruments de política econòmica que actualment estan sota el control quasi exclusiu del Govern i el Parlament espanyol. Com diu el professor de la Universitat Pompeu Fabra i director del CREI (Centre de Recerca en Economia Internacional), Jordi Galí en el seu article *“La independència, per fer què?”* (Diari “Ara”, 14 d'octubre de 2012), la independència política “permetria definir polítiques en els terrenys laboral, fiscal i financer, entre altres, així com en el funcionament de tots els àmbits de l'administració pública, sense més restriccions que les que provenen de les normatives europees”.

Jordi Galí dibuixa una sèrie de propostes com ara: 1.- Fer un nou model d'Administració pública basat en els principis d'austeritat, eficiència i servei de qualitat al ciutadà, que tindria per referència criteris de gestió amb rendiment de comptes estrictes i amb incentius basats en la productivitat individual; 2.- Procediments administratius i judicials senzills, ràpids i eficients, que maximitzessin la seguretat jurídica dels particulars i garantís plenament els seus drets; 3.- Un marc laboral flexible, amb un contracte únic indefinit que posés fi a la dualitat actual, i on el paper dels tribunals no consistís en "decidir per les empreses", sinó que estigués restringit a garantir el respecte als procediments establerts i la no discriminació; 4.- Una fiscalitat sobre empreses i treballadors que afavorís la inversió estrangera i l'atracció de talent. La fi del dèficit fiscal i la prioritat de la lluita contra el frau haurien de donar marge per aquesta nova fiscalitat; 5.- Adopció de l'anglès com a tercera llengua, emfatitzant el seu paper com a llengua de relació amb el món, incloent la relació entre empreses i professionals estrangers i administració; i, 6.- Un Estat del benestar de qualitat, que sigués generós amb els desvalguts però amb mínimes distorsions i desincentius, i implacable amb el frau.

7.- A tall de resum.

En aquest article he formulat les afirmacions següents que resumeixo de manera sintètica:

- La sentència del Tribunal Constitucional de juny de 2010 ha afectat de ple i de manera negativa les competències de l'Estatut d'Autonomia del 2006 en matèria de finançament i de competències en l'àmbit econòmic.

- Existeix un dèficit fiscal a favor de l'Estat espanyol que perjudica l'economia catalana. Aquest dèficit és històric, desmesurat, insostenible i injust. Aquestes qualificacions sobre el nostre dèficit fiscal tenen una base analítica solvent. No són només afirmacions subjectives de molts economistes catalans.

- El dèficit fiscal només deixa d'existir en la fórmula política de l'Estat propi en una Catalunya independent. El dèficit fiscal continua present, si bé amb matisos

i elements potencialment positius, en qualsevol altre model polític: l'unitari descentralitzat reformat mitjançant un pacte fiscal; el federal asimètric o no asimètric, o el model confederal.

- En la Catalunya independent apareixen nous costos específics a la nova estructura política de l'Estat propi (defensa armada, política exterior, etc). És una oportunitat històrica plantejar la independència des de noves concepcions que permetin construir un Estat que valgui la pena al servei de tots els catalans.

- La nova hisenda catalana a l'Estat propi té possibilitats de ser positiva a partir de la supressió del dèficit fiscal, si bé les noves estructures polítiques d'Estat poden ser feixugues i poden col·lapsar la hisenda catalana en temps de crisi. Serà fonamental establir unes noves estructures d'Estat àgils, eficients i sostenibles.

- El trànsit d'un model polític unitari descentralitzat en la despesa, com és l'actual, a un Estat propi presenta un moment crucial i delicat que és el moment de la negociació dels actius i dels passius entre la Catalunya declarada independent i el Reino de España.

-A curt termini poden aparèixer boicots comercials recíprocs entre consumidors i empreses de Catalunya i de fora de Catalunya, en el mercat espanyol. Tanmateix els boicots són emocionals i irracionals en termes econòmics; no són de llarga durada i no són generalitzats per a tots els serveis i mercaderies ja que s'acostumen a concretar en productes significatius dels del punt de vista nacional.

-A curt termini també poden aparèixer dificultats en el finançament del deute públic català si bé una Catalunya independent és més solvent que una Catalunya dins d'Espanya. No serà fàcil, tanmateix, recuperar la confiança perduda dels inversos internacionals purament financers no empresarials.

- Els Estats de gran dimensió tendeixen a aplicar polítiques econòmiques homogènies en tot el seu territori que no beneficien els àmbits “regionals” o de les nacions sense Estat.

- La globalització econòmica i financera redueix els incentius dels pobles a formar part d'Estats grans i heterogenis. Quan els mercats són oberts, formar part d'un Estat gran ja no és tant rellevant en termes d'economies d'escala i, en canvi, guanyen pes els costos de formar-ne part, costos que resulten significatius quan augmenta la distància del govern amb els ciutadans.

- En el cas espanyol, la política econòmica aplicada pels governs de Madrid ha suposat un greu entrebanc per a l'economia catalana atesa la concepció de “Madrid quilòmetre zero” i “d'Espanya capital París” imperant històricament en tots els governs espanyols sense distinció de colors polítics. Tenir un mercat interior econòmic protegit o preferent a Espanya pels productes catalans ha estat un miratge i un perjudici per als incentius a la productivitat. Hem comès, a més, l'error històric que voler considerar un fet positiu en registrar dèficit fiscal en bescanvi de tenir un superàvit comercial.

- La globalització econòmica i financera fa que sigui convenient estar present en tant que Estat propi a les institucions supranacionals, on es decideixen els grans acords mundials i europeus. En el nostre cas, això vol dir ser un Estat europeu.

- No comparteixo el criteri dels qui diuen que les polítiques econòmiques a aplicar a l'abast dels Estats membres de la Unió Europea, són polítiques residuals i insignificants pel fet de la clara tendència d'aquests Estats a cedir sobirania a la Unió Europea. El fet que la construcció d'una futura unió política, fiscal i bancària a la Unió Europea sigui un projecte a l'horitzó que comportaria fins i tot un president electe, un govern i un pressupost europeu, no desdiiu que en una Catalunya independent es podrien definir polítiques econòmiques adients a les necessitats de l'economia catalana i reformar tots els àmbits de l'administració pública. Això sense més restriccions que les que provenen de les normatives europees.

- He expressat la meva preocupació respecte al fet que la supressió del dèficit fiscal ens fa més rics però no necessàriament més prosperos. Allò que és fonamental en la independència política de Catalunya i que ha estat el fil argumental d'aquest article és la possibilitat d'aplicar polítiques econòmiques adients a les necessitats de l'economia catalana, polítiques que transformin el nostre país en un model de prosperitat econòmica, d'eficàcia en la distribució dels recursos, qualitat mediambiental, equitat a l'Estat del benestar i justícia redistributiva.

He intentat aportar arguments que jo crec prou solvents que permeten afirmar que si Catalunya esdevé un nou Estat polític independent, l'economia catalana serà plenament viable com ho són els altres països europeus de característiques i dimensions similars. Catalunya podrà intentar fer una política econòmica pròpia adient a les necessitats de la seva economia i dissenyar així el seu futur econòmic. De fet es tracta de recuperar la normalitat perduda que com a nació ens mereixem per passar a tenir problemes similars als que tenen els finlandesos, els danesos, els suecs, els austríacs o els holandesos, països de primera fila al món.

Miquel Rubirola i Torrent

Economista i polític

20 de novembre de 2012